

Олена РУДА¹

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ORCID 0000-0002-3568-55433

Агіологія поетичної збірки Лазаря Барановича *Żywoty świętych* (1670)

Поетична збірка Лазаря Барановича *Żywoty świętych*² має кілька варіантів і дві версії заголовка: *Apollo Chrześciański opiewa Żywoty świętych* з підзаголовком *Z chwałą ich cnoty / Ucho skłoń z ochoty* та *Żywoty świętych ten Apollo pieje* з підзаголовком *Jak Ci działali / Niech tak każdy dzieje*. Обидва примірники, як зазначено на титульних аркушах, опубліковані у Києво-Печерській лаврі 1670 року. Уже з назви зрозуміло, що в центрі збірки – святі: їх налічується 187 образів, якщо не рахувати Ісуса Христа, Богородицю та ангелів, які є прикладами для інших святих. Мученики, які прийняли в один день однакову кару, представлені одним збірним образом. До таких належать: 1) 20 тис. мучеників, спалених у Нікомидії; 2) вбиті Іродом немовлята; 3) десять мучеників критських; 4) 7 братів-мучеників Макавеїв; 5) 7 юнаків-мучеників Ефеських.

Історичність не входила до пріоритетів Барановича. У деяких віршах він навіть помиляється щодо фактів. Проте історичність і не є визначальною для авторських агіографічних віршів, які дуже далеко відійшли від мартрирологів, синаксарів та богослужбової гімнографічної літератури. У більшості віршів про святих Баранович зосереджується передусім на їхньому типі святости та молитві до них. Іноді прагнення дотепно обіграти котрийсь епізод із життя, ім'я або титул святого переважає опис.

¹ Олена Руда – аспірантка кафедри історії української літератури Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, chystepovityra@gmail.com

² Тут і надалі використовується як умовне скорочення.

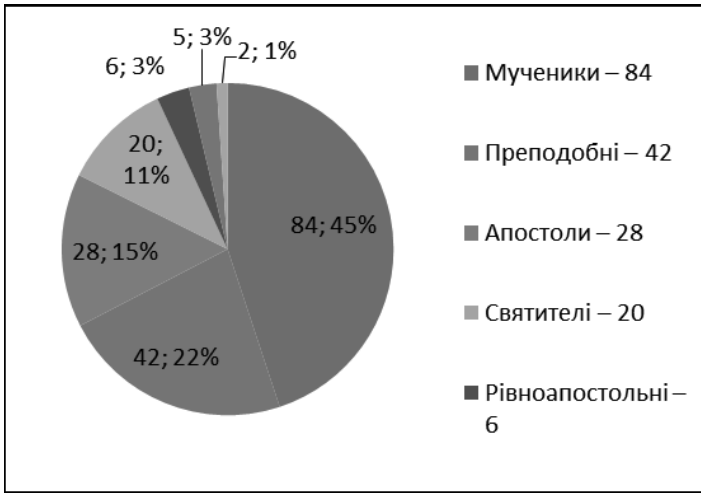

Рис. 1. Святі у збірці *Żywoty świętych* (за ликами святости)

За східною традицією, святих класифікують відповідно до ликів святости: пророки, апостоли, святителі, преподобні, мученики, священномученики, преподобномученики, сповідники, праведники, рівноапостольні, безсрібники, страсотерпці та ін. Лазар Баранович групує святих так: 1) пророки; 2) апостоли; 3) рівноапостольні; 4) пастирі; 5) мученики; 6) мучениці; 7) пустельники, ченці й праведні; 8) печерські отці; 9) черниці й пустельниці. Він, отже, розділяє святих чоловіків і жінок, а також виокремлює національних святих. Крім цього, Баранович не дотримується повністю поділу за ликами святости, адже пастир, пустельник і чернець – це характеристики, а не категорії. Якщо класифікувати образи святих у збірці за ликами, то ось що виходить: *див. рис. 1.*

Майже половина від усіх святих, описаних у збірці, – мученики. Як пише архієпископ Ігор (Ісиченко), в епоху Руїни тип „мученика за єдність” сформували свмч. Йосафат Кунцевич, прп. Атанасій Берестейський та св. Анджей Боболя, які загинули від конфесійної нетолерантності, оскільки вони, попри ворожі погляди, всі троє повторюють і актуалізують муки Христа³, наближаючись так до „трипостасного Бога, єдиного і неподільного”³. Отже, Баранович був свідком того, як з’являлися нові мученики за віру, але про них він не згадує в *Żywotach świętych*, натомість – намагається осмислити феномен мучеництва на прикладах ранньохристиянських святих, які померли за віру.

Зі 187-ми святих, описаних у збірці, лише десять не вшановуються усією Церквою – і Східною, і Західною, решта ж – святі, канонізовані до розколу Церкви. Зі згаданих десяти двоє – киево-печерські святі (Антоній і Феодосій),

³ І. Ісиченко, *Duhovni vimiribarokovogo tekstu: Literaturoznavčì doslidžennâ*, Harkiv 2016.

трое – київські митрополити (Петро, Олексій, Іван), а також святі мученики Борис і Гліб, прп. Авраамій, архимандрит Ростовський, прп. Єфросинія Полоцька, моці якої зберігалися у дальніх (Феодосієвих) печерах, та прп. Параскевія Терновська, моці якої в 1641 році спочили у церкві Трьох Святителів у місті Яси, дідизні Петра Могили, де в 1642 році відбувся помісний собор, на якому затвердили *Православне визнання віри*.

Зрозуміло, що у випадку з київськими митрополитами, князями та печерськими святими має значення їхнє українське походження. Як і Скарга, Баранович виокремлює святих тієї нації, до якої належить. Преподобні Єфросинія і Параскева, очевидно, згадувалися в цей час у зв'язку з перенесенням мощів. Незрозумілою залишається лише поява імені російського святого, прп. Авраамія. Вірш, присвячений йому, – доволі короткий і може пасувати будь-якому святому з іменем Авраамій, оскільки жодних біографічних деталей не містить, натомість Баранович розвиває два біблійні топоси, пов'язані з патріархом Авраамом, – „діти Авраама” та „Авраамове лоно”.

Описаний у вірші Авраамій за свої вчинки може назватися сином біблійного патріарха Авраама й згодом відпочити на його лоні, але які саме це вчинки, невідомо. Схоже, для Барановича це не має значення, йому важливо дотепно витлумачити ім'я святого. Цілком можливо, що в календарі, на який орієнтувався поет, могло не вказуватися звання „архимандрит Ростовський”. Л. Нікітіна пише, що житіє і служба цьому святому вперше трапляється в рукописах з кінця XV ст.⁴ У київському Анфологоні 1619 року⁵ імені прп. Авраамія немає. Його житіє входило до московського Прологу 1643 року, Великих Четьх-Міней митр. Макарія, а також до книги житій свт. Димитрія Туптала⁶.

Отже, згадка в *Żywotach świętych* про російського святого має значення не для аналізу агіології збірки чи суспільно-політичних поглядів автора, а для дослідження джерел його творчості. У Місяцеслові, Анфологоні чи Мінеї, на які орієнтувався Баранович, 29 березня має згадуватися свт. Авраамій, архимандрит Ростовський. Крім того, це ще один приклад, яких у збірці багато, що дотепність авторові важливіша, ніж історичність.

Класифікація святих Барановичем відрізняється від традиційного східного поділу за ликами, зокрема, тим, що він виділяє в окрему групу пастирів, а не святителів⁷. До неї входять двадцять святих (Лазар з Віфанії, Василь Великий, Григорій Богослов, Іоан Золотоустий, Миколай Чудотворець Мирлицький, Амвросій Медиоланський, Спиридон Чудотворець, Папа Римський Сильвестр, Григорій Ниський, Атанасій і Кирило Александрійські, Мелетій Антіохійський,

⁴ L. Nikitina. *Prepodobnyj Avraamij Rostovskij. Pozdnââagiografičeskaâ tradiciâ i gimnografiâ* [v:] *Trudy Otdela drevnerusskoj literatury*, t. 62, SPB 2014, s. 70.

⁵ *Anfologion. Napečatano v Obiteli Obšežitel'skoj Monastyrapečerskago v Kievě*, Kiïv 1619.

⁶ L. Nikitina, *Op. cit.*, s. 70.

⁷ Ł. Baranowicz, *Apollon Chrześcianański opiewa żywoty świętych. Z chwyłq ich cnoty ucho skłoń z ochoty*, Kiïv 1670, s. 191-231.

Лев Катанський, Митрофан Константинопольський, Тихон Чудотворець, Йоан V Милостивий, Григорій Чудотворець, митрополити київські Петро, Олексій, Йоан), серед яких більшість – святителі і чудотворці, але є і св. Лазар з Віфанії, канонізований як „праведник”. Очевидно, Баранович вибирає універсальніші означення (пастир, пустельник, чернець) замість святителів і преподобних, щоб бути зрозумілим західному читачеві. Більшість пастирів із *Żywotów* (десять) – єпископи, два – архієпископи, три – митрополити, п’ять – патріархи, зовсім немає ієреїв.

Деяким пастирям Баранович присвячує по кілька віршів, найбільше (дев’ять) – св. Лазарю з Віфанії, оскільки це його патрон. Поет називає себе другим Лазарем й проводить аналогію між собою і своїм небесним покровителем, просячи Христа про другу сльозу для себе: першу отримав Лазар. Загалом прохання про дар сліз – одне з найчастіших у збірці. Баранович просить про сльози покаяння і засуджує сміх, якщо його причина – не радість Христові.

Конструюючи ідеальний образ пастиря, чернігівський владика спирається насамперед на Нагірну проповідь⁸. Сіль землі, світло для світу, дерево з добрими і злими плодами, дім на камені і на піску – Нагірна проповідь насичена багатьома глибокими символами, за допомогою яких Христос пояснював, у чому полягає сенс християнина. Баранович щодо пастирів найчастіше використовує лише метафору світла для світу. Так, у вірші про трьох святителів (Василя Великого, Йоана Золотоустого, Григорія Богослова) поет порівнює їх із трикирієм – трисвічником, яким архієрей благословляє людей. Власне саме під час винесення осіяльників (трикирія і дикирія) на початку Архієрейської Божественної Літургії диякон виголошує слова з Нагірної проповіді: „Так нехай світить світло твоє перед людьми, щоб вони бачили добрі твої діла і прославляли Отця нашого, що є на небі, завжди, нині і повсякчас, і на віки вічні” (Мт, 5:16).

Як пастирю стати „світлом для світу”? За Барановичем, кожен святитель досягнув цього у свій спосіб: Григорій Богослов писав християнські вірші, тримався насамперед Бога і правди, а не посади, Миколай Мирлікійський – здійснював чудеса й піклувався про ближніх, Амвросій Медіоланський – „годував науками”, Мелетій Антіохійській висвятив гідних єпископів, Йоан Милостивий подав приклад милосердя і поводження з грішми, Григорій Чудотворець показав, яку силу може мати щира молитва. Щодо більшості зі згаданих у збірці святителів Баранович використовує євангельське визначення „*czuły pasterz*” („добрий пастир”) і зауважує, що вони виконали Ісусову настанову і навчати заповідям, і виконувати їх⁹. Причому під навчанням поет має на увазі письменницьку діяльність; він згадує про твори Василя Великого, Йоана Золотоустого, Григорія

⁸ Мт 5-7.

⁹ „Хто ж порушить одну з найменших цих заповідей, та й людей так навчить, той буде найменшим у Царстві Небеснім; а хто виконає та й навчить, той стане великим у Царстві Небеснім” (Мт, 5:19).

Богослова, Амвросія Медіоланського, Атанасія і Кирила Александрійських і надає їм великого значення.

У вірші про Амвросія Медіоланського Баранович навіть пише, що зараз такого пастиря не відшукати, адже св. Амвросій мав сміливість дорікати римському імператорові Феодосію Великому. На думку Барановича, у „нашому домі”, тобто в Україні, немає порядку через те, що пастирі не хочуть комусь із влади сказати різке слово: „Wstyd nam, Pasterzmi co się nazywamy, / A co Pasterska tego nie patrzymy. / Narazić słowy nie chcemy nikomu, / Stąd o porządek trudno w naszym domu”¹⁰.

Ще один місток, який Баранович вибудовує між минулим і своїм часом – це згадка про аріан. Твори самого Арія майже повністю втрачені. Більшість тез, які приписуються йому, взяті дослідниками з праць опонентів. З упевненістю можна говорити про те, що Арій сприймав Бога Отця і Бога Сина не як іпостасі Трійці, а як Творця і творіння¹¹. Згодом у XVII ст. у Речі Посполитій аріанами почали називати социніан, послідовників руху Фавста Социна, під впливом якого перебували й представники Львівського братства, зокрема Стефан і Лаврентій Зизанії¹². Социніани „заперечували християнське вчення про Трійцю, вважали Христа людиною, яка... заслуговує на божественне вшанування”¹³. Протягом XVII ст. у Польщі вийшло чимало творів на захист социніанського вчення, яке ототожнювалося з аріанством¹⁴.

Очевидно, Баранович, маючи на увазі саме цей сучасний йому рух, згадує про критичне ставлення Отців Церкви до Арія. У вірші про Атанасія та Кирила Александрійських поет пише, що аргументи Атанасія проти аріан актуальні й досі: „I dzisiaj Cerkiew Jego dowodami / Kona aryan jako orężami”¹⁵. Баранович приписує каппадокійським отцям (Василію Великому, Григорію Назіанзину, Григорію Ніському) боротьбу з аріанами, хоча насправді вони виступали проти аномійців, руху Євномія, який представляв крайню точку аріанства¹⁶. Євномія Баранович згадує у вірші про Григорія Ніського. Проте й тут є неточності: поет пише, що святий Григорій, єпископ Ніси, перебував вісім років у вигнанні за оборону християнської віри від аріанства, хоча насправді в його біографії немає такого епізоду¹⁷.

¹⁰ Ł. Baranowicz, *Op. cit.*, s. 213.

¹¹ Dž. Holl. Stūart, *Arij i Nikejsij sobor* [v:] *Učenie i žizn' Rannej Cerkvi*, s. 165.

¹² O. Matkovs'ka, *Īdeĭ Reformaciĭ v diĭl'nosti L'vivs'kogo bratstva* [v:] *L'vivs'ke bratstvo: Kul'tura ĭ tradiciĭ. Kinec' XVI – perša polovina XVII st.*, L'viv 1996, s. 50.

¹³ *Ibidem*, s. 50.

¹⁴ Детальніше: *Ariane* [v:] *Ėnciklopedičeskij slovar' Brokgauza i Efrona*, t. II, 1890, s. 102-103.

¹⁵ Ł. Baranowicz, *Op. cit.*, s. 218

¹⁶ „Wielka gdy Burza Arianska wstała, / Wielkim Bazyliem Cerkiew od niej cała. / Na Bazyliszta następował śmiele / Wielki Bazyli, wskurał na nim wiele” (Ł. Baranowicz, *Op. cit.*, s. 199), „Nalazł Równego Bazylego sobie, / Grzegorz Kompana, rad był tey Osobie. / Razem Zakonne Ustawy pisali, / Razem przeciwko Aria stawali” (*Ibidem*, s. 200).

¹⁷ „Że od Arian mocno bronił Wiary, / Ósm Lat w wygnaniu cierpiał biad bez miary” (*Ibidem*, s. 216).

Оригінально Баранович пише про Арія у вірші, присвяченому Амвросію Медіоланському. Медіолан – це давня назва італійського міста Мілану, яка перекладається „посеред рівнини”. У збірці можна відшукати чимало прикладів етимологічних дотепів, проте у вірші про Амвросія Баранович бере за основу дотепности не етимологію, а звукову схожість латинського слова „medio” та польського „miód”. Св. Амвросій порівнюється з медом, бо до його вуст бджілки злітаються за солодким медом – його словами, а потім з бджілкою, яка дає християнам солодкий мед, аріанам же – жало. Врешті, Баранович називає Амвросія Небесною Пасікоюю, а наприкінці – каменем, з якого тече мед¹⁸.

Крім віршів про пастирів, аріани згадуються у богородичному циклі (вірш *Maria na Aria*) та у вірші про Антонія Великого, який „w Alexandriej tłumil Ariany, / Powiadał, że ci równi są z rogany”¹⁹. Оскільки аріанство применшувало роль Ісуса Христа у спасінні, то і применшувалася роль Його матері. Баранович дотепно зауважує, що ім’я „Арій” відрізняється від імені „Марія” лише двома літерами, й обіграє це як перевагу Марії над Арієм. Зрозуміло, літерний запис двох імен – це псевдопричина, але Баранович у такий оригінальний спосіб намагається відшукати справжній сенс, чому ж помиляється Арій. Поет апелює до Другого послання апостола Павла до коринтян, в якому є слова „Літера вбиває, Дух же оживляє” (2 Кор. 3: 6). Отже, Арій надавав занадто велике значення розмірковуванням: „Piśmo zabija, że Litera jego / Zabiła: Ducha Ożywiającego / Panna nie dała; depce go w imieniu. / MARIA dała Aria zginieniu”²⁰.

Наприкінці збірки, в поетичному циклі про всіх святих, є ще один вірш, присвячений Арію, – *Na przeciwnika świętym, Ariusza*. У ньому Баранович згадує про святих Петра Александрійського та Миколая Мирлікійського й іще раз нагадує пастирям про потребу пильнувати свою отару від таких вовків, як Арій: „I dzisiaj gróžno pastorały macie, / Pasterze, wilków gdy nie wyganiaacie”²¹. Поет порівнює протистояння свт. Петра і Арія з євангельським сюжетом про апостола Павла, який відтрав мечем вухо Малхові, слугі Каяфи: святі мають однакові імена й обоє повстали проти ворогів Христа, тільки Петро Александрійський відтрав не вухо, а язик Арія, тобто заперечив його слова. Проте якщо у Євангеліях Ісус зцілює Малха й застерігає, що „хто за меч береться, той від меча і загине”²², то у вірші Барановича Арію, який порівнюється з Малхом, вибачення немає: „Gniłe z ust jego słowo wychodziło, / Godzien by wszystkie

¹⁸ „Медом зі скелі, або диким медом харчувався Йоан Хреститель” (*Biblejskaà Ęnciklopedià*, Moskva 1990, s. 465). У книзі Повторення Закону є також згадка про такий мед: „Він його садовив на висотах землі, і він їв польові врожаї, Він медом із скелі його годував, і оливою з скельного кременя...” (Pwt 32,13).

¹⁹ Ł. Baranowicz, *Op. cit.*, s. 331.

²⁰ *Ibidem*, s. 146.

²¹ *Ibidem*, s. 406.

²² Mt 26,52.

ciało jego zgniło. / Mieczem duchownym jak członek go gniły / Odcieli święci, którym Bóg jest miły”²³.

За допомогою образу одягу, шат Баранович намагається пояснити одноістотність Отця і Сина, яку Арій розумів інакше, ніж прийнято згідно з вченням Церкви: „Ja z Otcem jedno, Słowa Pańskie byli, / Nadwoje szaty jemu nie dzielili”²⁴. Поет проводить аналогію між Арієвим розмежуванням Отця і Сина та епізодом, коли солдати кидали жереб на одяг Ісуса: Арій так само ділить Господній „одяг”, Його Божу і людську природу, тобто так само стає співучасником Христового розп’яття, як і солдати, які кидали жереб.

Ще одна особливість агіології збірки – Баранович виокремлює святих жінок у два розділи: *O świętych męczenniczkach* та *O ss. zakonniczkach i pustelniczkach*, більшість віршів яких основними мотивами та структурою не відрізняються від віршів з аналогічних розділів про святих чоловіків-мучеників, монахів і пустельників. Проте святих жінок у збірці значно менше, ніж чоловіків: зі 187-ми образів – 17 мучениць та 7 черниць і пустельниць, тобто лише 13 %. Хоча, як пише Анн-Марі Пельтьє, дослідниця ролі жінок у християнстві, „жінок, які стали віч-на-віч перед гоніннями й тортурами, було значно більше, ніж чоловіків”²⁵.

Всі описані Барановичем святі жінки зберігали дівицтво й відмовлялися від шлюбу, деякі – навіть ціною власного життя. Баранович використовує топос sponsa Christi, нареченої Христової. „Mam ja Małzonka innego na Niebie, / Nieporównanie piękniejszy nad siebie”, – звертається Юліана до Елевзія, який хотів примусити її вийти за нього заміж²⁶. Так само у життях Теклі, Харитини, Параскеви, Анастасії, Тетяни, Агафії, Марини та Ксенії сюжет побудовний на відмові одружуватися. Усі, крім Ксенії Римлянки, зазнають мученицької смерті через свій вибір. У віршах про черниць найпоширеніший сюжет – перебування святої в чоловічому монастирі, приховування там своєї статі.

Баранович неодноразово зауважує, що святі жінки не піклувалися про свою зовнішність. Харитина була одягнена в „пурпур власної крові”, Параскева не носила на голові рожевий вінок, оскільки пам’ятала про терновий вінець Христа, і так само не носила браслетів, оскільки пам’ятала про його кайдани, а Тетяна не фарбувалася, тобто не використовувала косметики, оскільки споглядала, як Христос дав себе „розфарбувати гострими пензликами”, тобто розп’ясти. Про те, який вигляд повинна мати жінка-християнка, писали різні Отці Церкви: Григорій Богослов у творі *Про жінок, які люблять прикрашатися*, Йоан Золотоустий – *Про жінок і красу*, Тертуліан – *Про жіночі прикраси*²⁷. Отці апелюють до того, що природна краса є Божим творінням, одруженій

²³ Ł. Baranowicz, *Op. cit.*, s. 406.

²⁴ *Ibidem*, s. 406.

²⁵ А-М. Pel’tê, *Hristiânstvo ta žinki. Dvadcât’ stolit’ istoriï*, Kiïv 2016, s. 55.

²⁶ Ł. Baranowicz, *Op. cit.*, s. 321.

²⁷ G. I. Šimanskij, *Hristianskaâ dobrodetel’ celomodriâ i čistoty po učeniû svâtyh Otcov i podvižnikov Cerkvi*, Moskva 1997, s. 480.

жінці не слід прагнути подобатися комусь, крім чоловіка, прикрашання забирає час, який можна було б використати для духовного вдосконалення. Баранович же вимірює цінність будь-якого явища, в тому числі й використання косметики, його співмірністю із Христовою жертвою. Це співзвучно з Тертуліаном: „Якщо вже пишатися своїм тілом, то хіба що тоді, коли воно приймає муки за Христа”²⁸. Водночас інших жінок поет не закликає наслідувати святих мучениць.

Баранович не ігнорує жіночності. У богородичному циклі він детально описує, як Марія сповивала Немовлятко Ісуса, годувала Його своїм молоком і відчувала за Нього тривогу. У вірші про святу Катерину поет уточнює, що вона прийняла мученицьку смерть не просто за Христа, а за Христа, який ссав молоко. За переданням, коли Катерині відтяли голову, з неї потекла не кров, а молоко. Тож Баранович на основі спільного поняття – молока – об’єднує два церковні наративи – різдвяний та мученицький. Цей самий прийом він використовує і у вірші про мч. Варвару: „Dla Tego, który piersi ssał Panieńskie, / I swoje piersi utracą męczeńskie”²⁹. Те, що Ісус ссав грудне молоко, – ознака Його людської природи. Як Бог принизився, ставши людиною, так людина звеличується, прийнявши мученицьку смерть, і обожествляється – істина, яку Баранович передає через різдвяно-мученицькі аналогії.

У збірці майже немає прикладів християнського подружжя. Деякі Отці Церкви писали про рівність обох покликань – шлюбу і монашества, проте більшість таки ставила монашество вище, зокрема Йоан Золотоустий (*Про дівцтво*), Августин Блаженний (*Вартість подружжя*), Амвросій Медіоланський. Баранович також називає монашество ангельським життям. У вірші про Антонія Великого він нагадує про поради відомого пустельника: монахи мають багато молитися, чувати, дотримуватися посту, зберігати лагідність, убогість, покору, чистоту, давати милостиню³⁰. Яким має бути християнське подружжя, поет пише лише у вірші про Ксенофонта та його родину: „Szczęśliwy, komu da Bog sną żonę, / I dzieci niebu snotą sporządzone”³¹. Одруження Ксенофонта – добре, оскільки воно принесло всім членам родини спасіння. Поет порівнює його родину з Авраамом і Сарою: і те, і те подружжя мало віру в Бога. Спасіння дітей Ксенофонта пояснюється тим, що вони були слухняними батьку. У збірці є ще вірш про подружжя мучеників Терентія та Неоніли, але він доволі короткий і містить лише опис мук і молитовне звернення, без роздумів про покликання.

Отже, загалом у збірці переважають за ликом святости – мученики, за статтю – чоловіки, майже всі згадані святі вшановуються обома церквами – Східною і Західною, географічно – це святі, які мешкали у Візантії, в Римській імперії та на Близькому Сході. Баранович ідеалізує монашество і вважає його

²⁸ Ł. Baranowicz, *Op. cit.*, s. 77.

²⁹ *Ibidem*, s. 319.

³⁰ *Ibidem*, s. 331.

³¹ *Ibidem*, s. 342.

найдосконалішим типом святости. У віршах про пастирів поет схвалює їхню суспільно-політичну активність та просвітницьку діяльність. Ідеальний пастир, за Барановичем, має, як і написано в Нагірній проповіді, сам виконувати всі заповіді й вчити інших цього.

ЛІТЕРАТУРА

- Anfologion*. Napečatano v Obiteli Obšežitel'skoj Monastyrapečerskago v Kievě, 1619.
- Ariane* [v:] *Ėnciklopedičeskij slovar' Brokgauza i Efrona*, t. II, 1890.
- Baranowicz Ł., *Apollo Chrześciański opiewa żywoty świętych. Z chwyłą ich cnoty ucho skłoń z ochoty*, Kiïv 1670.
- Biblejskaâ Ėnciklopediâ*, Moskva 1990.
- Īsichenko Ī., *Duhovni vimiribarokovogo tekstu: Literaturoznavčî doslidžennâ*, Harkiv 2016.
- Kî nec' XVI – perša polovina XVII st.*, L'viv 1996.
- Matkovs'ka O., *Īdeĭ Reformacii v diâl'nosti L'vîvs'kogo bratstva* [v:] *L'vîvs'ke bratstvo: Kul'tura i tradiciĭ*. Moskva 1997.
- Nikitina L., *Prepodobnyj Avraamij Rostovskij. Pozdnââagiografičeskaâ tradiciâ i gimnografiâ* [v:] *Trudy Otdela drevnerusskoj literatury*, t. 62, SPB 2014.
- Pel't'ê A.-M., *Hristiânstvo ta žînkî. Dvadcât' stolit' istoriĭ*, Kiïv 2016.
- Šimanskij G. I., *Hristianskaâ dobrodetel' celomodriâ i čistoty po učenii svâtyh Otcov i podvižnikov Cerkvi*, Stûart Dž. Holl, *Arij i Nikejsij sobor* [v:] *Učenie i žîzn' Rannej Cerkvi*, Novosibirsk 2000.

Мета статті – аналіз агіології поетичної збірки Лазаря Барановича *Żywoty świętych* (1670). Це передбачає вирішення таких завдань: 1) підрахунок святих, які згадуються в збірці; 2) визначення, до якого лику/церкви/епохи/місця шанування вони належать; 3) якою мірою в агіографічних віршах відображено біографічну інформацію; 4) авторське бачення різних типів святости; 5) їхня актуальність для України XVII ст. Отримані в статті результати насамперед свідчать про те, чим для Барановича була святість, а також про його погляди на покликання до монашества і сімейного життя, вони допомагають реконструювати ідеальний образ пастиря, жінки-християнки та ін.

Ключові слова: агіологія, Лазар Баранович, барокова поезія, агіографічний вірш, святість.

HAGIOLOGY IN LAZAR BARANOVYCH'S POETRY COLLECTION *ŻYWOTY ŚWIĘTYCH* (1670)

The purpose of the article is the analysis of hagiology in Lazar Baranovych's poetry collection entitled *Żywoty świętych* (1670). This includes the fulfilment of such tasks: 1) To enumerate the saints mentioned in the poetry collection; 2) To determine to which church/epoch/place of worship or order of sainthood they belong; 3) To determine how

full the saints' details of biography are reflected in the poetry collection mentioned above; 4) To understand Lazar Baranovych's view on the topic of different kinds of sainthood clearly; 5) To measure the actuality of his views given the context of the 18th century Ukraine. The results of the research are shared in the given article, showing how exactly Lazar Baranovych defined for himself the concept of the sainthood at the first place. They also tell us about his views on the call for monkhood and family life and help us to reconstruct the images of the ideal spiritual shepherd, female Christian etc.

Key words: hagiology, Lazar Baranovych, Baroque poetry, hagiographic verse, sainthood.

złogosenie artykułu: 15.01.2020

przyjęcie artykułu do druku: 19.05.2020